

Wetenschap&Onderzoek

Atletiek: sport in beweging

De successen van Dafne Schippers en Sifan Hassan hebben Nederland wakker geschud: Nederland is weer atletiekland. Met het EK atletiek in Amsterdam in aantocht (6 tot en met 10 juli) permitteert Nederland zich weer om bij de Spelen van Rio te dromen van het eerste olympische eremetaal sinds het goud van Ellen van Langen in 1992 op de 800 meter. Atletiek in Nederland, stelt dat nog wat voor? En of! De sport is springlevend.

DOOR KOEN BREDVELD EN PAUL HOVER

DAFNE SCHIPPERS, HÉT BOEGBEELD VOOR DE NEDERLANDSE ATLETIEK, MOET DE STERKE OPMARS VAN DE NEDERLANDSE LOOPSPORT NOG MEER KRACHT BIJZETTEN.

FOTO: ANP PHOTO

Atletiek is de kameleon onder de sporten. Toen de eerste Olympische Spelen werden georganiseerd, vormde de sprint over één 'stade' (192 meter) – de lengte van de hardloopbaan in het stadion te Olympia – het enige sportonderdeel. Later kwamen daar andere disciplines bij, zoals speer en discus, verspringen en worstelen. Nog steeds neemt atletiek een centrale plaats in bij de Olympische Spelen. Met 47 van de 302 onderdelen was atletiek op de Olympische Spelen van 2012 van alle 26 deelnemende sporten de grootste sport, voor zwemmen (34) en op ruime afstand van sporten als turnen, worstelen en wielrennen (alle 18).

Levendige historie

In de jaren zestig maakt de sport een grote stap voorwaarts met de komst van de 'Trim-beweging'. Tot die tijd was de atletiek nog vooral 'baanatletiek'. De sport speelt zich dan af in de veilige omgeving van het stadion. De Trimbeweging bracht daar verandering in, en maakte van de atletiek een van de eerste sporten die nadrukkelijk 'ontsportten': er werd een nieuwe markt aangeboord van mensen die de sport anders benaderden en het een nieuw gezicht gaven.

Is daarmee de geschiedenis van de sport geschreven? Nee! Na een eerste 'loopgolf' in de jaren zestig en zeventig zien we nu al twintig jaar een tweede loopgolf. Dit keer komt de impuls minder vanuit de overheid en meer vanuit de markt, vanuit sportmarketingbureaus en evenementenorganisatoren. Hardlopen blijkt een zinvol alternatief voor wie de klassieke sportvereniging te beknellend vindt en fitness te benauwend. In rap tempo is een dynamisch hardloopeve-

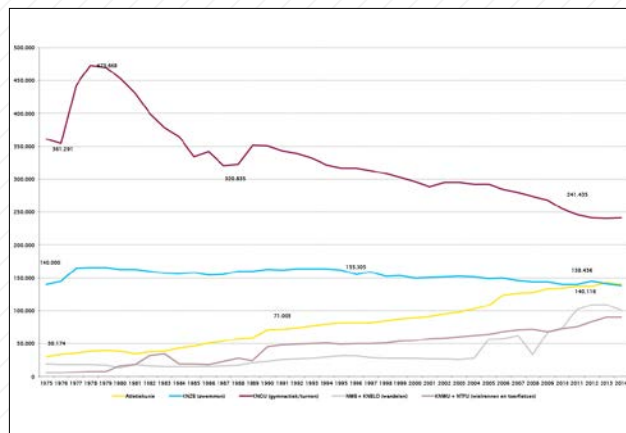
nementenlandschap gevormd, met onder andere *kids runs*, *ladies' runs* en *obstacle runs*. Rond sociale media ontstaan hardloopergemeenschappen en -platformen. Opnieuw bevindt de atletiek zich in het voorfront van een maatschappelijke ontwikkeling.

In de meer traditionele atletiek loopt het zo'n vaart niet. Maar ook daar zijn de veranderingen voelbaar. Topatleten als Carl Lewis en later Usain Bolt zijn wereldsterren. De atletiek is inmiddels een internationaal schouwtoneel, waar grote belangen op het spel staan. Die belangen maken dat de sport ook niet gevrijwaard blijft van de schaduwzijden van de sport: doping en corruptie.

Deelname

Zo zijn atletiek en hardlopen anno 2016 nog net zo levend als ze waren 800 jaar voor Christus, in het oude Griekenland. Anno 2016 loopt 14% van de bevolking wel eens hard, waarvan 10% minimaal maandelijks. Dat maakt hardlopen tot de vierde sport van het land (na fitness, zwemmen en wandelen) en tot de grootste groeisport van de afgelopen jaren (zie figuur 1). De baanatletiek kan aan dergelijke cijfers niet tippen en is minder de massa-sport die het hardlopen wel is geworden. Toch kan ook de atletiek klinkende cijfers overleggen. De afgelopen veertig jaar verviervoudigde het aantal leden van de bond (zie figuur 2). Sinds 2005 groeide het ledental van de bond met 29%, wat de atletieksport tot een van de grootste groeiers van het laatste decennium maakte. Qua ledental is atletiek met 140.000 leden in 2014 inmiddels de achtste sport van het land, op ruime afstand van nummer 6 (turnen, 214.000 leden) en nummer 7

(paardensport, 210.000 leden) en vlak voor nummer 9 (zwemmen, 138.000 leden). Tussen 1975 en 2015 groeide het marktaandeel van atletiek van 1,2% naar 3,2%.

Voor zowel hardlopers als 'atletiekers' geldt daarbij dat zij het adagium van een gezonde geest in een gezond lichaam meer dan ter harte hebben genomen. Voor beide groepen geldt dat ze minder last hebben van overgewicht dan de gemiddelde (sportende) Nederlander, en minder vaak roken. Hardlopers en atletiekers zijn doorgaans hoger opgeleid en zien zichzelf vaker als sporter dan de gemiddelde sporter.

Infrastructuur: bond, club, baan en evenement

Niet alleen de beoefenaren zijn vitaal, ook de atletiekinfrastructuur maakt een meer dan vitale indruk. De inkomsten van de bond hebben de laatste jaren weliswaar onder druk gestaan, maar een budget van 7 miljoen euro maakt de Atletiekunie financieel nog steeds de twaalfde bond van het land. De bijna 300 atletiekverenigingen tellen gemiddeld ruim 400 leden. De grootste tien verenigingen hebben gemiddeld ruim 1.600 leden en bestaan gemiddeld negentig jaar. Alleen in het hockey zijn verenigingen gemiddeld groter.

Atletiekverenigingen hebben een budget dat beduidend hoger is dan de gemiddelde vereniging, waardoor ze minder afhankelijk zijn van sponsorinkomsten of van kantineverkoop dan de gemiddelde vereniging. Van de atletiekverenigingen werkt 99% samen met andere lokale organisaties, ook daarmee scoren ze bovengemiddeld. Van de schoolatletiekdiploma's zijn er sinds 1979 5,8 miljoen uitgereikt. Vier op de vijf verenigingen hebben een passend aanbod voor sporters met een handicap. Daarnaast zijn er dan nog de vele loopverenigingen en informele loopgroepen die aanbod creëren. Zij maken soms gebruik van de 173 400-meterbanen en twintig andere outdooratletiekaccommodaties die Nederland telt en waarvan het overgrote deel inmiddels een kunststofondergrond kent. Daarnaast nemen veel lopers actief deel aan een van de ruim 2.000 hardloopevenementen die ons land telt en waarvan de grootste steevast deel uitmaken van de twintig best bezochte sportevenementen.

Topatletiek

Zo zijn atletiek en hardlopen anno 2016 uitgegroeid tot grote sporten. Hebben de topsportprestaties van de Nederlandse atletiek gelijke tred gehouden met die groei? Qua prestaties zal de toon van de Nederlandse atletiek tot in de eeuwigheid gezet blijven door 'FBK', de vliegende huisvrouw en atlete die viermaal olympisch goud won in 1948. Daarna braken er voor de atletiek relatief magere jaren aan. Incidenteel waren er successen (Gerard Nijboer, Rob Druppers, Nelli Cooman, Ellen van Langen), maar in de breedte viel er weinig te genieten.

Tussen 1948 en 2015 haalden Nederlandse atleten 64 maal eremetaal op EK's, WK's en Olympische Spelen. In de jaren zestig en zeventig was de oogst het magerst (respectievelijk vier en twee medailles). In de jaren tachtig en negentig was de oogst iets royaler (beide: zes). Sinds de eeuwwisseling zien we weer een voorzichtig stijgende lijn. In het eerste decennium van de 21ste eeuw stonden Nederlandse atleten tien keer maal op het erepodium, en in de eerste vijf jaar van het tweede decennium waren dat er al twintig. Met dank aan Dafne Schippers uiteraard, maar ook aan Eelco Sintnicolaas en Nadine Broersen. En aan het vele internationale talent dat ons land is komen aanwaaien (van wie Churandy Martina en Sifan Hassan het bekendst zijn).

Conclusie

Atletiek is de moeder der sporten, maar dan wel een moderne moeder. Vanaf zijn vroegste geschiedenis neemt de sport een centrale plaats in in het sportlandschap. Ook is de atletiek zich stelselmatig blijven ontwikkelen. Niet alle aspecten van de sport mogen daarbij op evenveel belangstelling rekenen. Sommigen zullen dat ervaren als een verarming, anderen verwelkomen de verbreding in de belangstelling.

Een sport die groei doormaakt, verenigingen die vitaal zijn, een ondernemend landschap eromheen en een redelijk succesvolle kruisbestuiving daartussen: menig sport zou er jaloers op zijn. Hebben de atletiek en de loopsport dan niets meer te wensen? Jazeker wel! De sport trekt bovenal de maatschappelijke bovenlagen aan. Daar is niets mis mee, maar het zou mooi zijn als de sport ook in dat opzicht verbreedt. De verenigingen zijn sterk, maar hoe zal het ze vergaan als de hausse in het hardlopen plotsklaps overgaat? Wat gebeurt er dan met de mogelijkheden te investeren in topatletiek? Blijft de sport afhankelijk van uitzonderlijk talent en trainers die alles overhebben voor hun sport? Of slaagt men erin om dusdanige voorwaarden te creëren dat succes ook stuurbaar wordt? Het antwoord op die vragen ligt in de toekomst. Maar met een dusdanig sterke geschiedenis hoeft de atletiek die toekomst niet te vrezen. ●

Een sport die groei doormaakt, verenigingen die vitaal zijn, een ondernemend landschap eromheen en een redelijk succesvolle kruisbestuiving daartussen: menig sport zou er jaloers op zijn

BRANCHERAPPORT

Dit artikel is gebaseerd op het brancherapport *Atletiek in Nederland*, dat binnenkort verschijnt bij Arko Sports Media en dat is samengesteld door onderzoekers van het Mulier Instituut, de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen en Radboud UMC, onder redactie van beide auteurs en in nauwe samenwerking met de bond. Het brancherapport wordt op 19 maart aanstaande gepresenteerd op de twaalfde editie van de Dag van de Atletiek, op Sportcentrum Papendal. Het rapport is te bestellen via www.sportsmedia.nl. Voor vragen over het onderzoek of over eerdere brancherapporten van het Mulier Instituut kunt u contact opnemen met Koen Breedveld, directeur Mulier Instituut: k.breedveld@mulierinstituut.nl.

Column

In de schijnwerpers

● KOEN BREEDVELD

Oerwoudgeluiden, doping, matchfixing... De kranten hebben er weer bol van gestaan. Met de sport is van alles mis. Zo is het en niet anders. Feit is dat er al veel langer van alles mis is in en met de sport. De oerwoudgeluiden van nu steken bleek af tegen wat er vroeger werd geroepen, en zeker tegen het fysieke geweld dat nu nauwelijks meer zichtbaar is in de stadions. Joop Zoetemelk gebruikte al doping en hij was zeker niet de eerste, en het fixen van wedstrijden is in het voetbal even oud als de irritatie over de buitenspelregel.

Vanwaar dan die interesse in de media? Deels zal het leedvermaak zijn. Er zijn er genoeg die dat gebaat van de sport over cohesie en maatschappelijk goud niet kunnen uitstaan. Die grijpen dus hun kans. Deels komt het vanuit oprechte verontwaardiging: we willen geloven in de kracht van sport, en het doet pijn als iets of iemand ons uit die droom haalt. Overigens dromen we na het incident

weer vrolijk verder. En deels ook heeft het te maken met laatste stuip trekkingen. Waar geweld gewoon is, wordt het geaccepteerd; nu geweld raakt uitgebannen, roepen de laatste spoortjes weerstand op.

De gebeurtenissen van de laatste tijd laten echter vooral zien hoe de positie van sport is veranderd. Sport is al lang niet meer het speeltje van een clubje hobbyisten: bij tijd en wijle sympathiek, soms wat zielig, maar voor het gros van de mensen nauwelijks relevant. Sport anno 2016 is *big business*, en een wezenlijk onderdeel van het politieke landschap. Daar heeft de sport om gevraagd, en die positie heeft het gekregen. Met die positie komen echter ook verantwoordelijkheden. Verantwoordelijkheden voor deugdelijk bestuur, voor adequate sancti- onering en voor het serieus nemen van je maatschappelijke rol. Ook dat hoort erbij, als je jezelf in de schijnwerpers plaatst.

Koen Breedveld
Directeur Mulier Instituut